

Feladatok Kukorelly Endre néhány verséhez

(A dőlt betűvel szedett feladatok csoportos, iskolai feldolgozásra vonatkoznak.)

Édesem, tegyél

Édesem, tegyél
föl egy
teát, én
addig tüzet
gyújtok a
kályhában, jó?
Jó, de
én gyújtok
tüzet, te
rakd föl
a teát.
Nem, te.
Nem, te.
Dögölj meg.

Kérdések, feladatok

1. Kik a vers feltételezhető szereplői? (Kor, a kapcsolat jellege stb.) Adj meg egy helyszínt a párbeszédhez!
2. Milyen hétköznapi folyamatot rögzít a lehető legkevesebb szóval és magyarázatok nélkül a vers?
3. Milyen hangulat jellemzi az első hat sort, milyen szavak teremtik meg ezt a hangulatot?
4. Mi okozza a konfliktust, min robban ki a veszekedés?
5. Milyen általánosabb jelentése lehet ennek a kis párbeszédnek, minek lehet esetleg a példázata? Mi állhat a váratlan fordulat mögött? Többféle választ is adj, hisz alighanem többféle kapcsolat, történet, helyzet is állhat egy ilyen összecsattanás mögött.
6. Hány szót használ a vers, melyik szavakat használja többször is? Milyen hatása van ennek a szűkszavúságnak, szóismételésnek, illetve a sorok rövidegének?
7. Mire jó, miért jó az ilyen minimalista szöveg?
8. Alkoss ilyen rövid, kevés szavú, párbeszédre és váratlan fordulatra épülő verset! Használhatsz hasonló köznapi cselekvéseket, szituációt, párbeszédet is, de azért legyenek eltérések a fenti vershez képest!

Ma jött egy levele
 zőlap. Bandi, nem hagy-
 tam nálad a fülbe-
 valómat? Az volt raj-
 ta. Ma jött egy leve-
 lezőlap. Bandi, nem
 hagytam nálad a fül-
 bevalómat? Az volt
 rajta. Ma jött egy le-
 velezőlap. Bandi,
 nem hagytam nálad a
 fülbevalómat? Az
 volt rajta. Ma jött egy
 levelezőlap. Ban-
 di, nem hagytam nálad
 a fülbevalómat?
 Az volt rajta. Ma jött
 egy levelezőlap.
 Bandi, nem hagytam ná-
 lad a fülbevaló-
 mat? Az volt rajta. Ma
 jött egy levelező-
 lap. Bandi, nem hagytam
 nálad a fülbeva-
 lómat? Az volt rajta.

Kérdések, feladatok

1. Hányszor ismétlődik meg ugyanaz a mondat a versben?
2. Milyen alapszabályai vannak a vers építkezésének? Fogalmazd meg őket!
3. Húzd alá a „Ma” szót? Hogyan halad előre a vers írásképében, soraiban?
4. Alakítsd át a verset úgy, hogy ugyanezekből a mondatokból, de hétszótagos sorokból álljon!
5. Milyen szabály(oka)t nem lehet betartani, ha a sorok hétszótagosak?
6. Mire jó, mire hívja fel a figyelmet, hogy a versben a sor sokszor szavakat vág szét – mégpedig elválasztójel nélkül?
7. Az elválasztás jelöletlensége ellenére milyen helyesírási szabályt tart be a vers?
8. Miért 666 a költemény címe? Természetesen több válasz is adható.
9. Húzd alá a sorvégi teljes szavakat és írd ki őket! Némi sorrendi átalakítással mi jön ki e sorvégi teljes szavakból?
10. Mi a mögöttes történet? Mi történhetett „Bandi” és a levelezőlap írója között?
11. Írj három nagyon egyszerű összefüggő mondatot és csinálj velük, belőlük ugyanilyen – vagy hasonló szabályrendszerű – verset!

12. Keress Kukorelly Endre *Mind, átjavított, újabb, régiak* című kötetéből azonos című verseket! Ha van kedved, írd a hasonlóságokról és különbségekről, vagy válaszd ki közülük kedvencedet!

13.

Talán a könnyem

Talán az élet (A)
túl komoly.

Talán az van, hogy (B)
nem vagyok.

Nincs, nem, talán minden csak (C)
ennyi.

Túl sok az, ami elvész (D)
innen,
s már nincsen rajtam
egy mosoly
sem. Komoran néz le az
Isten.

Talán a könnyem (E)
nem potyog.
Talán ha könnyebb lenne
lenni.

Feladatok, kérdések

1. A fenti vers egységei, majdnem-szakaszai összekeveredtek. A betűjelek felhasználásával állítsd őket a szerinted helyes sorrendbe! Döntéseidet indokold! (Nem feltétlenül az eredeti sorrendet kell visszaállítani, hanem az a cél, hogy a részekből a szerinted legjobb verset alkossd meg! Akár a jelenlegi is lehet az, de akkor indokolni kell, miért.)

Dolgozzatok először egyénileg, azután párban, azután nagyobb csoportokban, végül az osztály egészével. Érvelve jussatok konszenzusra, egyetértésre kisebb, majd nagyobb csoportjaitokban a „helyes” sorrendet illetően!

2. A helyzetnek, a beszélő életérzésének oka vagy következménye a „Komoran néz le az / Isten”-állítás?

3. Mi a „Talán”-ok szerepe a versben? Miért tűnik el a *talán* az utolsó hat sorból?

Egy t

Egy tény, kalapban járt apám.
Tényleg kalapot hordott,
egy barna zordot.

Fölcsapta nagy lazán,
pár-szál-haj-hátrafésülés
s egy félmosollyal, és

– ez nem nekem szólt, azt hiszem –
indult a hivatalba.
Nem mintha így akarta
volna. Nem mintha nem.

Szép rendesen.
Rendes kis férfi-félmosoly, kitartja,
átér vele. Vagy rajta.
– Vagy mégis, az egész nekem.

Kérdések, feladatok

1. Vajon miért kell leszögezni a vers első sorában, hogy a kalaphordás tény? Milyen feltételezést hárít el ez a kijelentés, milyen olvasói hozzáállást erősít meg?
2. Olvassuk össze a címet és az első két sort! Mire jók a betű- és szótő-variációk? Az irodalmi mű milyen jellemzőjére hívja fel a figyelmet a furcsa cím? Hogyan viszonyul ez a figyelemfelhívás a kalapviselés *tény* voltának nyomatékosításához?
3. Melyik az első olyan szó, ami irodalmiassá, hagyományos értelemben „költőivé” teszi a verset?
4. Milyen versekben találkozunk efféle hordott/zordot rímpárokkal? Hogyan kapcsolódik ez a versfajta az *Egy t* tematikájához, a versben beszélő alany nézőpontjához, versbéli helyzetéhez?
5. A vers 3-4 strófája egy pillanatkép. Kinek szólhat a félmosoly, ha nem a beszélőnek?
6. Mire vonatkozik a 3. szakasz „Nem mintha így akarta / volna. Nem mintha nem” sorpárja? Az apa mit akart/nem akart volna? A két tagadás (az apa nem így akarta, de nem is nem így akarta) után milyen lehetőség marad még?
7. Hová ér át a mosollyal az apa, ill. hogy értelmezhető az átér „*rajta*”
8. Hogyan egyeztethető össze a félmosolyra a második és a negyedik mondatban elhangzó állítás, melyek összefüggésére ráadásul a gondolatjelek is felhívják a figyelmet?
9. Milyen apát képzelsz el a pillanatfelvétel alapján? Írj róla háromsoros jellemzést! Ne a verset tedd át prózába, hanem annak alapján találd ki tulajdonságokat, jellemzőket!
10. A vers egy fejtetőre állított szonett. Mennyiben szonett, mennyiben van fejtetőre állítva? Vizsgáld meg a szakaszok rímképletét is!
11. Rögzíts apádról vagy édesanyádról szavakkal egy ilyen pillanatfelvételt! Írj a képhez bizonytalanságot, ellentmondásokat jelző szavakat, tagmondatokat, ahogy Kukorelly! Írhat szabadverset is, nem muszáj szonettet, csak a versekre általában jellemző sorokra s nem mondatokra tagolást tartsd be, ne írd „faltól falig”!

szív

a szív remeg
fütyülnek a szelek
bármit lapos-
ra nyom egy villamos
a fán maradt
egy nagyobb sárg'barack
lejön ha jön
a fön
mindez elég remek
a szív mint már meg lett mondva remeg
mert tény már meg is jött a szél
nyugton leszel.

Goethe: A vándor éji dala – két fordításban

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
Lendül:
Sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...
(Tóth Árpád fordítása)

A szikla-tetőn
tompá csönd.
Elhal remegőn
odafönt
a szél lehellete is.
Madárka se rebben a fák bogára,
várj, nemsokára
pihensz te is.
(Kosztolányi Dezső fordítása)

Wanderers Nachtlied

Über allen Gipfeln
Ist Ruh,
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde
Warte nur, balde
Ruhest du auch!

Kérdések, feladatok

0. Ha szakaszokra vágva kaptad meg a verset, állítsd helyes sorrendbe a versszakokat!
Döntéseidet indokold! (Nem feltétlenül az eredeti sorrendet kell visszaállítani, hanem az a cél,
hogy a részekből a szerinted legjobb verset alkossd meg!)

*Dolgozzatok először egyénileg, azután párban, azután nagyobb csoportokban, végül az osztály
egészével. Érvelve jussatok konszenzusra, egyetértésre kisebb, majd nagyobb csoportjaitokban
a „helyes” sorrendet illetően!*

1. Keress a Kukorelly-versben irodalmias-költői szavakat, fordulatokat!
2. Keress a versben köznapi-költőietlen kifejezéseket, fordulatokat!

3. Milyen három formában szerepel a versben a szél motívum? (Nézz utána a „főn” szó jelentésének!) Milyen eseményekkel, milyen motívummal kapcsolódik össze a szél?
4. Milyen szembenállást, kontrasztot érzékelhetünk az első versszak első és második két sora között, A későbbiek ismeretében mi kapcsolja össze ezt a nagyon különböző versmondatot? Hogyan értelmezi, milyen jelentéssel tölti fel a villamos a szelet?
5. Mi minden infantilizálja, teszi idétlenné, bugyutává ezt a nagy klasszikus témát? Mi szükség lehet e „dilettáns”, „lestilizált” kifejezőmódra?
6. Hogyan és vajon miért változik meg az utolsó szakasz rímképlete?
7. Hasonlítsd össze Kukorelly versét Goethe *A vándor éji dala* című versével, illetve annak két fordításával! Milyen motívikus, szókincsbéli kapcsolat fedezhető fel a két vers között?

Kert

a)

Egyszerű élet,
nyár, beesik, besüt,
összviassz' beszélek,
valami majd beüt.

(b)

Kiszáradt a dió-
fa ága,
majd jön a Jó-
zsi, és levágja.

(c)

Illatos a kertem.
Kopog a szomszéd faszi.
Megcsípett, levertem,
rám szállt valami.

(d)

Mindenféle repked,
mint már mondtam.
Szedek epret,
azt' jól van.

(e)

Felét ennek a rím
kedvéért írtam így.
Ez nem jellemző rám
amúgy, de elfogott a vágy.

Feladatok, kérdések

1. A fenti vers szakaszai összekeveredtek. A betűjelek felhasználásával állítsd őket a szerinted helyes sorrendbe! Döntéseidet indokold! (Nem feltétlenül az eredeti sorrendet kell visszaállítani, hanem az a cél, hogy a részekből a szerinted legjobb verset alkossd meg! Akár a jelenlegi is lehet az, de akkor indokolni kell, miért.)
Dolgozzatok először egyénileg, azután párban, azután nagyobb csoportokban, végül az osztály egészével. Érvelve jussatok konszenzusra, egyetértésre kisebb, majd nagyobb csoportjaitokban a „helyes” sorrendet illetően!
2. Minek a jelképe a kert toposza? Itt melyik hagyományos jelentés lehet érvényes? Hogyan alakítja át a toposz tartalmát, jelentését Kukorelly?

3. Hol beszél ki a versből a szövegalkotó, mivel hívja fel olvasója figyelmét, hogy nem közvetlenül érzelmekkel, a valósággal, hanem megalkotott szöveggel, a nyelvvel van dolga?
4. Hova köthető, mire vonatkozik az első szakasz harmadik igéje?
5. Mi rántja le a versindítás emelkedett versbeszédét?
6. Hogy értelmezi az élet emlegetett egyszerűségét a „beesik” és „besüt” ige?
7. Hogyan alakul át a rímképlet az utolsó szakaszban?
8. Miért összegző telitalálat a verszáró kecskerím? Miért mondhatjuk, hogy két legyet üt egy csapásra? (Ha szükséges, a kecskerím kifejezésnek nézz utána az interneten!)

Ez mind édes

Ez mind, édes szívem, úgy alakul,
hogy kanyarog a szederinda,
a szeder indája kanyarul,
miként a dolga adja – mintha.

Menny' a picsába~, üvöltözi egy
ember a másiknak, nem épp nekem,
ez kegyetlen így – már ha volna kegy,
de nincs olyan, nincs kegy, nincs kegyelem.

Kisüt, esik, előbújik, ugyan-
az a sok csoda gizgaz és virág,
mindez a más csak másolat, olyan,
mintha maga az úristen követne el hibát.

Kérdések, feladatok

1. Vesd össze ezt a verset az Édesem tegyél című verssel! Miben hasonlítanak, miben különböznek?
2. A 2. versszak „kegy” szótövével játszott szójátékokat (azonosítsd ennek változatait, illetve megjelenésük sorrendjét!) hogyan értelmezi át a vers utolsó sora? Kié lenne kegyelem, ha lenne?
3. 3. Mire vonatkozik a 3. versszak első három igéje? Az „előbújik” igei állítmánynak mi lehet az alanya?
4. Miért fontos, hogy az időjárás (?) hatására gizgaz és virág is előbújik, s mi annak, hogy a csoda jelző talán minkét szóra vonatkozik?
5. Az első szakaszban szereplő szederinda gizgaz vagy virág – nem botanikailag, hanem az utolsó szakasz értelmezése szerint?
6. Kukorelly költészetére jellemzőek a nagy határozottsággal kimondott, a környezetre, tárgyakra vonatkozó mutató névmások, amelyekről azonban nem világos, hogy mire is mutatnak, mire is vonatkoznak? Mire vonatkozhat ebben a konkrét esetben a „mindez a más”, és hogyan viszonyul az említett „sok csoda gizgaz és virág”-hoz? Azok valódiak, nem másolatok? Ha így lenne, akkor mi a valódi és mi másolat a világban?
7. Vajon milyen hibát követ el az úristen?
 - a) Az emberek és kapcsolatuk a természeti világnak csak rossz másolatai?
 - b) Hogy nincs fejlődés, Isten mindig csak ugyanazokat a dolgokat, azaz a régiek másolatait teremti újra?
 - c) Megteremti a lényeket, de nem ad kegyelmet, nem teszi lehetővé üdvözülésüket, jobbár válásukat?
8. Mi a jelentősége annak, hogy a világról adott jelentés címzettje „édes szívem”? Milyen viszony van e megszólítás és a felmutatott világállapot között?
9. Milyen gondolati viszony van az első szakasz „miként a dolog adja” jellemzése és a „nincs kegyelem” között?
10. Mi a vers első és utolsó szakaszának utolsó sorában felbukkanó „mintha” szónak a jelentése?